

## پیام متین

تغییرات اجتماعی و ظهور جامعه جدید که در نیمه دوم قرن هجدهم در غرب شیب تند عصر جدید را می‌پیدا کرد. به تدریج موجب تولد علم جدیدی در حوزه علوم اجتماعی در قرن نوزدهم شد که از آن با نام جامعه‌شناسی یاد می‌شود. تحول در زیرساخت‌های اجتماعی همچون نهادها، سازمانها، روابط، مقررات، قوانین، فرهنگ، آداب و رسوم گروه‌های اجتماعی و نیز عامل‌های انسانی، که در نتیجه دگرگونی در بنیادهای تفکر و شیوه زندگی مردم حادث شده بود، پدیده‌های گوناگون اجتماعی را در درون جامعه به وجود آورد. پدیده‌های نوین مبتنی بر نیازهای عصر جدید با تحلیلهای ساده و محدود منحصر به نظام کهن قابل تبیین نبودند و به همین دلیل، علم نوینی را طلب می‌کردند که بتواند ضمن شناخت ساختار اجتماعی جامعه جدید، سازوکارهای نوین در روابط اجتماعی نو را نیز درک کند و در نهایت موفق به ارائه تبیین نو و کارآمد از محیط شود.

جامعه‌شناسی توانست گردونه تحلیل و تبیین جامعه نو را به دست گیرد و در پی آن تبیین و تحلیل جوامع قبیله‌ای یا ساده و نیز تمدنهای شرقی را به علومی همچون مردم‌شناسی (anthropology) و شرق‌شناسی (orientalism) واگذار کند. کشف روابط حاکم بر جامعه جدید بویژه روند تاریخی این روابط از یک سو و ارائه الگوی جدید از ساختار اجتماعی و مدل نوین زندگی در جامعه جدید، از عمده وظایفی بود که علم نوپای جامعه‌شناسی را در کورانی از توفانهای سهمگین تحولات اجتماعی قرار می‌داد.

در همان آغاز نهادهای ریشه‌دار و وزینی که تاریخ جوامع بشری را تشکیل می‌دادند همچون نهاد

دین، نهاد خانواده، نهاد تعلیم و تربیت، نهاد حکومت و نهاد سیاست در مصاف تحلیلهای علم جامعه‌شناسی قد برافراشتند؛ اما به دلیل اینکه موضوع جامعه‌شناسی بود هر چند نقادانه در برابر این علم قرار گرفتند، از تیغ تیز نقد و انتقاد تحلیل‌گرایانه این علم دور نماندند. این چالشها مسیر تحول اجتماعی را هموار نمود و زمینه‌های رشد و انسجام جامعه‌شناسی و ظهور فرزانتگان ژرف‌اندیش در حوزه جامعه‌شناسی را به وجود آورد.

نقد و ارزیابی جامعه‌شناسانه حوادث در رخداد‌های اجتماعی جوامع پیشرفته صنعتی در طول تاریخ جدید این جوامع، زمینه‌ساز مقابله با بحرانهایی شد که به تبع تغییرات اجتماعی در جامعه پدید می‌آمد. به عبارت دیگر، انقلابات بزرگ و جنبشهای متعدد در غرب، به عنوان موضوعاتی قابل مطالعه و تدقیق در جامعه‌شناسی، این علم را بیش از آنچه که تصور می‌شد در متن تحولات و مطالعات اجتماعی قرار داد.

فقدان چهارچوب مناسب جهت تحلیل اجتماعی، بویژه تحلیل تاریخ اجتماعی عملاً راه را بر ظن و گمان‌زنی فارغ از ارائه مستندات تاریخی و بررسی واقع‌گرایانه آنها گشوده است. تا آنجا که تحلیلهای مبتنی بر جامعه‌شناسی تاریخی، جای خود را به قضاوتهای مبتنی بر سلايق و خواسته‌های سیاسی بسیاری از افراد در جامعه داده است. بنابراین آنچه که امروزه جامعه ایران بیش از پیش به آن نیازمند است، وجود الگوی مناسب برای تحلیل تغییرات و تحولات اجتماعی است که بتواند مانع ورود هرگونه قضاوت و تفسیرهای شخصی و عوامانه در باب پدیده‌های اجتماعی شود.

از دیگر سو، طرح دیدگاههای نو در جهان از جمله «گفتگوی تمدنها» و نیز طرح برنامه‌های «توسعه و نوسازی» کشور، نیاز توجه به تحلیلهای جامعه‌شناسانه را در جامعه ایران بیش از پیش افزایش می‌دهد. طرح برنامه توسعه بدون توجه به زمینه‌های اجتماعی موجود برای آن، عملاً این طرح را با کندی به پیش خواهد برد. از جمله «مشارکت» - بویژه مشارکت اقشار متوسط و محروم جامعه که همواره امام خمینی (س) بدان تأکید می‌کردند - در تحقق فرایند توسعه در ایران، بدون ارائه تحلیل جامعه‌شناختی از زمینه‌های توسعه در کشور، غیر ممکن خواهد بود.

و از سوی دیگر طرح گفتگوی تمدنها به عنوان پیشنهاد دور از انتظار جوامع بین‌المللی از سوی ایران، دیگر بار باعث افزایش گرایش به جامعه‌شناسی شده است. در حال حاضر، بحث درباره روابط تاریخی زیرساختهای اجتماعی در تمدنهای مختلف، می‌تواند از مهمترین کارکردهای جامعه‌شناسی

ایران در سطح بین‌المللی باشد. این مهم، با توجه به مهاجرت‌های متعددی که در طول تاریخ از ایران به کشورهای گوناگون روی داده است، در جهت تحلیل جامعه‌شناختی از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است. در نهایت اینکه، جامعه‌شناسی می‌تواند با بررسی، تبیین و تحلیل جامعه و ارائه راهکارهای متناسب با شرایط ویژه کشور ایران، جامعه ایران را به تدریج به محیطی تبدیل نماید که بنا به فرمایش امیرالمؤمنین علی (ع)، پذیرای شهروندانش باشد و آسایش را برای آنان فراهم کند (نهج البلاغه، ترجمه شهیدی، حکمت ۴۴۲).

پژوهشنامه متین در این شماره با دادن هویت علمی و تحلیلهای جامعه‌شناختی از پدیده‌ها، تغییرات و تحولات اجتماعی سعی در ارائه الگوی متناسب با هویت فرهنگی ایران در جهت تحلیل مسائل و پدیده‌های گوناگون اجتماعی، اعم از تاریخی و نوین دارد.

پژوهشنامه متین مشتاقانه از مقالات و نوشته‌های متفکران، اساتید و صاحب‌نظران میهن اسلامی و ایرانیان خارج از کشور که در امر تحلیل و بررسی پدیده‌ها و مسائل اجتماعی فعال هستند و عملاً در حل مشکلات پیشنهاداتی را ارائه می‌کنند، استقبال می‌نماید.

والحمد لله رب العالمین